

Cyberprzemoc: praktyczny poradnik dla rodziców

Współczesny świat stawia przed rodzicami nowe wyzwania. Internet, media społecznościowe i sztuczna inteligencja to potężne narzędzia, ale też źródło zagrożeń, z którymi dzieci często nie potrafią sobie poradzić. Ten poradnik został stworzony, aby dać Ci konkretne wskazówki i narzędzia do działania – zarówno w ramach prewencji, jak i w sytuacji kryzysowej, gdy Twoje dziecko stanie się ofiarą lub sprawcą cyberprzemocy.

Część 1: Prewencja – jak chronić dziecko, zanim stanie się nieszczęście?

Najlepszą obroną jest zapobieganie. Zamiast czekać na kryzys, podejmij proaktywne kroki, aby zbudować cyfrową odporność swojego dziecka.

Rozdział 1: Fundament to rozmowa i zaufanie

Najpotężniejszym narzędziem prewencyjnym jest silna, oparta na zaufaniu relacja. Dziecko, które wie, że może z Tobą porozmawiać o wszystkim bez strachu przed karą, jest dzieckiem bezpieczniejszym.

- **Rozmawiaj regularnie, nie tylko „od święta”:** Pytaj, z jakich aplikacji korzysta, co ciekawego widziało, czy coś je zaniepokoiło. Uczyń rozmowy o cyfrowym świecie stałym elementem życia rodzinnego.
- **Edukuj, a nie tylko zakazuj:** Tłumacz, dlaczego pewne zasady są ważne. Omawiając, dlaczego nie podaje się danych osobowych, jakie zdjęcia można publikować, a jakich nie, i jak rozpoznawać manipulację, budujesz świadomość dziecka.
- **Ustalcie zasady wspólnie:** Stwórzcie rodzinną umowę dotyczącą korzystania z internetu. Ustalcie limity czasowe i strefy wolne od ekranów (np. podczas posiłków). To uczy odpowiedzialności i pomaga zachować równowagę.

Rozdział 2: Techniczne wsparcie – kontrola rodzicielska i ustawienia prywatności

Otwarta komunikacja powinna iść w parze z wykorzystaniem dostępnych narzędzi, które tworzą dodatkową warstwę ochronną.

Aplikacje do kontroli rodzicielskiej: Darmowe aplikacje, takie jak **Google Family Link** czy **Microsoft Family Safety**, pozwalają monitorować czas ekranowy, zarządzać pobieranymi aplikacjami, filtrować treści i sprawdzać lokalizację dziecka.

Ustawienia prywatności w mediach społecznościowych: Usiądź z dzieckiem i wspólnie skonfigurujcie jego konta. To świetna okazja do rozmowy o cyfrowym bezpieczeństwie.

- **Na Instagramie:**

- **Ustaw konto jako prywatne:** Dzięki temu treści dziecka będą widoczne tylko dla zatwierdzonych obserwujących.
- **Zarządzaj komentarzami i wzmiankami:** Ogranicz, kto może komentować posty i oznaczać Twoje dziecko.
- **Blokuj i ograniczaj:** Naucz dziecko, jak blokować niechciane konta i korzystać z funkcji „Ogranicz”, która ukrywa komentarze danej osoby bez jej wiedzy.
- **Korzystaj z nadzoru rodzicielskiego:** W „Centrum rodziny” możesz połączyć swoje konto z kontem nastolatka, aby mieć wgląd w jego aktywność.

- **Na TikToku:**

- **Użyj funkcji „Parowanie rodziny”:** Pozwala ona połączyć Twoje konto z kontem dziecka i zarządzać jego ustawieniami z własnego telefonu.
- **Włącz „Tryb ograniczony”:** Filtruje on treści, które mogą być nieodpowiednie dla młodszych użytkowników.
- **Ustaw konto jako prywatne:** Dla użytkowników poniżej 16. roku życia jest to ustawienie domyślne.
- **Zarządzaj czasem przed ekranem i wiadomościami:** Możesz ustawić dzienny limit korzystania z aplikacji i zdecydować, kto może wysłać wiadomości do Twojego dziecka.

Rozdział 3: Kształtowanie cyfrowego obywatela

Ostatecznym celem jest wychowanie dziecka, które potrafi myśleć krytycznie i postępować etycznie w sieci.

- **Ucz empatii:** Regularnie rozmawiaj o tym, jak słowa i działania w internecie wpływają na uczucia innych. Empatia to najskuteczniejsza szczepionka na hejt.
- **Rozwijaj krytyczne myślenie:** W dobie dezinformacji i deepfake'ów ucz dziecko zadawania pytań: „Kto jest autorem tej informacji?”, „Czy to źródło jest wiarygodne?”. Analizujcie wspólnie treści i uczcie się weryfikować fakty.
- **Bądź dobrym wzorem:** Sposób, w jaki Ty sam zachowujesz się w sieci, jest dla dziecka najpotężniejszą lekcją.

Część 2: Moje dziecko jest ofiarą – co robić krok po kroku?

Odkrycie, że Twoje dziecko cierpi, jest druzgocące. Najważniejsza jest jednak spokojna i przemyślana reakcja.

Krok 1: Rozpoznaj sygnały ostrzegawcze

Dzieci rzadko mówią wprost o problemie. Bądź czujny na nagłe, niewyjaśnione zmiany w zachowaniu:

- **Zmiany emocjonalne:** Dziecko staje się lękliwe, smutne, apatyczne lub przeciwnie – drażliwe i agresywne.
- **Unikanie szkoły:** Szuka wymówek, by zostać w domu, pogarszają się jego oceny.
- **Wycofanie z życia towarzyskiego:** Unika spotkań z rówieśnikami.
- **Zmiany w korzystaniu z technologii:** Obsesyjnie sprawdza telefon, jest przy tym sfrustrowane, lub nagle zaczyna unikać komputera i smartfona.

Krok 2: Pierwsza rozmowa – wsparcie, nie ocena

Twoja pierwsza reakcja jest kluczowa. Od niej zależy, czy dziecko Ci zaufa.

ZRÓB	NIE RÓB
Zachowaj spokój. Twoje opanowanie daje dziecku poczucie bezpieczeństwa.	Nie panikuj. Twoja panika może spotęgować lęk dziecka.
Wysłuchaj aktywnie. Pozwól dziecku opowiedzieć wszystko do końca.	Nie przerywaj i nie oceniaj. Wstrzymaj się z radami i osądami.
Zapewnij o miłości i wsparciu. "Kocham cię i jestem po twojej stronie".	Nie obwiniaj. Unikaj pytań typu: "Po co tam wchodziłeś/aś?".
Podziękuj za odwagę. "Dziękuję, że mi o tym powiedziałeś/aś. To było bardzo odważne".	Nie bagatelizuj. Unikaj stwierdzeń: "To tylko głupie żarty".
Powiedz "To nie twoja wina". Zdejmij z dziecka ciężar poczucia winy.	Nie zabieraj od razu telefonu jako kary. Może to odciąć dziecko od wsparcia przyjaciół.
Zaproponuj wspólne działanie. "Razem zastanowimy się, co możemy z tym zrobić".	Nie obiecuj, że zachowasz to w tajemnicy. Jeśli sytuacja wymaga interwencji, musisz działać.

Krok 3: Zabezpiecz dowody

Przed podjęciem jakichkolwiek działań, zabezpiecz dowody. **Podstawowa zasada: niczego nie kasuj!**

- **Rób zrzuty ekranu (screenshots):** Utrwalaj komentarze, posty, prywatne wiadomości i profile sprawców. Upewnij się, że na zrzucie widać datę, godzinę i adres URL.
- **Zapisuj wiadomości:** Zachowaj całe wątki rozmów z komunikatorów, e-maile (wraz z nagłówkami) oraz SMS-y/MMS-y.
- **Zapisuj linki:** Zachowaj adresy stron, na których pojawiły się krzywdzące materiały.

Krok 4: Działaj! Zgłoś problem

Zabezpieczone dowody pozwalają na podjęcie konkretnych kroków.

1. **Zablokuj i zgłoś na platformie:** Pomóż dziecku zablokować sprawcę i zgłoś krzywdzące treści administratorom serwisu (np. Instagrama, TikToka, Facebooka). Zgłoszenia są zazwyczaj anonimowe.
2. **Skontaktuj się ze szkołą:** Jeśli sprawcą jest inny uczeń, poinformuj o sytuacji wychowawcę, pedagoga lub dyrekcję. Szkoła ma obowiązek reagować.
3. **Zgłoś sprawę odpowiednim służbom:** W poważnych przypadkach, takich jak groźby, szantaż (sextortion), grooming czy rozpowszechnianie intymnych materiałów, należy zgłosić sprawę na policję. Zgłoszenia w imieniu nieletniego dokonuje rodzic.
 - **Dyżurnet.pl:** To zespół ekspertów NASK, któremu można anonimowo zgłaszać nielegalne treści w internecie, zwłaszcza te dotyczące seksualnego wykorzystywania dzieci.

Część 3: Moje dziecko jest sprawcą – jak mądrze interweniować?

To szokująca i trudna sytuacja, ale wymaga od Ciebie stanowczej i mądrej interwencji.

Krok 1: Zrozum, dlaczego to robi

Agresja w sieci rzadko jest celem samym w sobie. Zazwyczaj jest symptomem głębszych problemów:

- Chęć zdobycia popularności lub akceptacji w grupie.
- Odwet za doznaną wcześniej krzywdę (cykl przemocy).
- Strach przed wykluczeniem z grupy.
- Nuda, brak empatii lub niezrozumienie konsekwencji swoich działań.

Krok 2: Przeprowadź trudną rozmowę

Twoim celem jest doprowadzenie dziecka do wzięcia odpowiedzialności, a nie upokorzenie go.

- **Opieraj się na faktach:** Spokojnie przedstaw dowody. Nazwij zachowanie po imieniu: „To, co zrobiłeś/aś, jest przemocą. Nie akceptuję tego”.
- **Buduj empatię:** Skieruj uwagę dziecka na uczucia ofiary. Zapytaj: „Jak myślisz, co czuła ta osoba, kiedy to zobaczyła?”.
- **Stwórz plan naprawczy:** Dziecko musi naprawić szkodę. Plan powinien obejmować:
 - **Natychmiastowe usunięcie** wszystkich krzywdzących materiałów.
 - **Przeproszenie ofiary** (w formie uzgodnionej ze szkołą i rodzicami poszkodowanego, np. poprzez mediację).
 - **Poniesienie konsekwencji** (np. ograniczenie korzystania z telefonu, dodatkowe obowiązki).

Krok 3: Szukaj pomocy specjalistycznej

Zatrzymanie agresji to dopiero początek. Aby zmiana była trwała, często potrzebne jest wsparcie z zewnątrz.

- **Współpracuj ze szkołą:** Szkoła może zaproponować mediacje rówieśnicze lub objąć dziecko opieką psychologiczno-pedagogiczną.
- **Rozważ terapię:** Jeśli agresja jest nasiloną, niezbędna może być pomoc psychologa. Skuteczne formy pracy to m.in. **terapia indywidualna**, **terapia rodzinna** lub specjalistyczne programy grupowe, takie jak **Trening Zastępowania Agresji (TZA)**, który uczy kontroli złości i umiejętności prospołecznych.

♥ Część 4: Gdzie szukać pomocy? – ważne telefony i strony

Nie jesteś sam/a. W Polsce działa wiele instytucji oferujących bezpłatną i profesjonalną pomoc.

- 📞 **116 111 – Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży:** Bezpłatny i anonimowy, czynny 24/7. Dostępny również czat na **116111.pl**.
- 📞 **800 100 100 – Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci:** Bezpłatna i anonimowa pomoc dla dorosłych.
- 📞 **800 12 12 12 – Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka:** Całodobowa, bezpłatna linia dla dzieci i dorosłych zgłaszających problemy dzieci.
- 🌐 **Dyżurnet.pl:** Zespół ekspertów NASK, któremu można anonimowo zgłaszać nielegalne i szkodliwe treści w internecie.
- 📍 **Lokalne placówki:** W Twojej okolicy działają **Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne** oraz **Ośrodki Interwencji Kryzysowej**, które oferują bezpłatną pomoc psychologiczną i prawną. Ich dane kontaktowe znajdziesz na stronach urzędu miasta lub starostwa powiatowego.